

Arbeta med Barnen på Isnäs

Berättelsen ger många möjligheter till fördjupning genom samtal och diskussioner. Den är tänkt att kunna utgöra grund också för ämnesövergripande och praktiskt arbete. De praktiska, vardagsnära perspektiven finns här, men också större frågor som vänskap och död.

Vi har inte velat undvika frågorna om döden, även om de kan vara mer krävande att arbeta med. En av de stora skillnaderna mellan nu och då är att vi lever så länge. I dag har många barn en relation till döden som är mycket abstrakt. Genom filmer och dataspel skapas bilder av att beröva någon livet som stämmer illa med de värderingar de flesta har.

Att arbeta med Barnen på Isnäs

Det är enkelt att utveckla färdigheter inom flera ämnen med hjälp av berättelsen. Här följer några idéer och förslag på när, var och hur man kan arbeta med berättelsen:

För språkutveckling

Berättelsen ger många möjligheter till fördjupning genom samtal och diskussioner. Innehållet har också lagts på frågor och perspektiv som är evigt mänskliga. Vänskap, omsorg, död och försörjning är lika aktuellt i dag som på vikingatiden.

Berättelsen inbjuder också till skapande av egna, kortare berättelser och bilder på teman som:

- ”Vad hände sedan” eller
- ”Beskriv med hjälp av en bild ...”.

I berättelsen finns kanske en del ovanliga och nya ord att bygga på ordförrådet med. Men alla behöver kanske inte förklaras, en del kan få bli mer bekanta.

I praktiskt arbete

- Prova på textil: spinna ulltråd, sy i skinn, väva band med hjälpa av brickor, tova.
- Prova på trä och lera: basa trä för att kunna forma ett båtskrov, gör modell av vikingahus med stolpar, vasstak och väggar av flätade tunna käppar med lera, rista runor.
- Prova på forntida och antik teknik: på bibliotek finns flera böcker som visar hur man använde teknik för att kunna klara stora byggnadsverk (rep och talja, hävstång, byggnadsställningar, valv).

Komplettera gärna med diskussioner omkring självhushåll, miljöaspekter, tålmod och tidsåtgång.

Naturorienterade ämnen

Så här kan man gå vidare utifrån berättelsen:

- Fiskar, fiskars lek och fångstmetoder förr

förskoleklass

årskurs 1–5

årskurs 6–9

gymnasiet

fakta

och nu (t ex miljöaspekter på dagens stor-
skaliga fiske).

- Pälsdjur och jakt förr och nu.
- Skillnader mellan sommar- och vinterskinn. Kanske finns en aktiv jägare som kan bjudas in? Svenska Jägarförbundet har regionala kontor.
- Olika trädslag, användning och egenskaper (att elda med, båtbygge, hus, mjärdar, musikinstrument sälj-pipa).
- Ljus och mörker, årstider. Studera ljuset på vintern, skillnader mellan stad och land.
- Upplev det magiska ljuset vid fullmåne och snö. Stjärnhimlen.
- Elden då och nu. Hur håller vi kylan borta? Kommer vår värme från eld? Var finns den i så fall och vad är det som brinner? Alternativ till elden i dag är vattenkraft och kärnkraft. Diskutera för- och nackdelar och politiska konflikter kring detta.

Samhällsorienterade ämnen

Alla som kunde arbetade. Kroppslarbete och muskelkraft var avgörande för en familj. Samla ved, bär och nötter och vakta djur fick barn göra från det de var små, men ingen gick i skolan. Att kunna läsa och skriva blev vanligt först många hundra år senare.

I samband med diskussioner kring historia och hur den kan skifta över tid har många forskare påpekat att historieskrivning kan säga mer om den tid när den produceras än om den period den säger sig beskriva.

Så kan det förhålla sig med skildringar av religion under förhistorisk tid. De som länge hade monopol på

både kunskap och historiebrättande var kyrkan och då var självfallet kristendomens ankomst bland det viktigaste som har hänt i Norden. Det synsättet formade också synen på forntiden. Det var gudar, några få starka män, som var föregångare till Kristus.

I dag vet vi, inte minst genom det stora forskningsprojektet Vägar till Midgård, att den här bilden stämmer illa med verkligheten. Arkeologiska undersökningar vid Bro söder om Enköping visar t ex på en kultplats, Ullevi där guden Ull (som ofta kopplas ihop med en annan, Mjård) måste haft en mycket viktig roll inom religionsutövningen. Samtidigt tycks det som om gudadyrkan på särskilda platser, med byggnader, offer och små figurer förekommer hos samhällets förmögna. Hos befolkningen i stort ser vi husoffer, föreställningar om väsen och kontinuerlig kontakt med döda släktingar.

I dag drillas forfarande skolbarn för att kunna namnen på det som skolan påstår är de viktigaste gudarna. I det sammanhanget försvinner kulten hos majoriteten i samhället, inte minst den hos samerna där de religiösa uttrycken tog sig andra former.

- Studera målningen av Tors strid med jättarna och diskutera varför just detta motiv valts ut. Vems gud kan detta vara? Varför är det den kraftfulla Tor och inte den kloka Oden som får representera vikingatid?

Målningen Tors strid med jättarna: Eskil Mårten Winge kan du ladda ner som pdf-fil från samma webbsida som den här arbetsmaterialet. Foto: Nationalmuseum, Fototeket.

förskoleklass

årskurs 1–5

årskurs 6–9

gymnasiet

fakta

Medicin och hälsa

Till de riktigt stora skillnaderna mellan nu och då hör hälsa och medicinska framsteg. Död och sjukdomar hörde till vardagen. Barnadödligheten var hög (40-50 procent) och det var vanligt att kvinnor dog i samband med förlossning. Föreställningar om ett liv efter detta var vanliga, gravgåvor i form av föremål som följer med den döde, har tolkats så.

I berättelsen dör Sote i mässlingen, eller egentligen i dess vanliga följsjukdom, lunginflammation.

I dag är det få barn i Sverige som får mässlingen.

Vad kan det bero på? När infördes vaccineringen och hur många i klassen är vaccinerade? Innehöll vaccinet skydd också mot andra sjukdomar?

På andra håll i världen är dock barnsjukdomar en vanlig dödsorsak, liksom magsjuka (främst pga dålig hygien). De flesta familjer har inte ens råd att köpa medicin till sina barn om de skulle bli sjuka. Barnadödligheten är hög (statistik hos Rädda Barnen och FNs flyktingorgan, UNHCR).

Om familjen på Isnäs

Mormor Tyrna

Pappa Anund och mamma Ylva

Pappas yngre bror Holmsten

Ylvas äldre syster Åsa, död i barnsäng pga för trångt bäcken

Barnen:

Gunnar 12 år

Björn 10 år

Sigrid död vid 6 mån, magsjuk

Östen död i mässlingen vid 3,5 år

Sote död i mässlingen vid 4 år

Åsa 2,5 år

Vikbolandet är ovanligt rikt på lämningar (bebyggelse, gravar, ortnamn) från vikingatid. Spår av flera storgårdar med mycket god ekonomi, ekonomiskt och religiöst inflytande kan spåras. Ofta är de belägna där de tidiga medeltida kyrkorna byggs. Området har också många runstenar, namnen i berättelsen är hämtade från dem. (Med något undantag!)

3 Att arbeta med "Barnen på Isnäs"

förskoleklass

årskurs 1–5

årskurs 6–9

gymnasiet

fakta